

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

навчальної дисципліни «Логістика кризових ситуацій»
вибіркових компонент
освітньої програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Логістика

**за темою - Теоретичні та методичні підходи до логістики кризових
ситуацій**

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2022 № 8

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Протокол від 22.08.2022 № 1

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2022 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління, протокол від 15.08.2022 № 1

Розробники: старший викладач циклової комісії економіки та управління, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Цимбалістова О.А.

Рецензенти:

1. Старший викладач циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Харченко М.В.
2. Професор кафедри логістики НАУ, доктор економічних наук, професор, експерт Українського логістичного альянсу (УЛА) Смерічевська С.В.

План лекції:

1. Фактори, що провокують кризові ситуації та значущість логістики для їх ліквідації.
2. Тлумачення поняття «логістика кризових ситуацій».
3. Логістичний потенціал як основний фактор вирішення кризових ситуацій.

Рекомендована література:

Основна:

1. Закони України «Про оборону України», «Про Збройні Сили України», «Про державне оборонне замовлення», «Про основи національної безпеки України», «Про організацію оборонного планування».
2. Закон України «Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру».
3. Барковець А.І., Шведун В.О. Антикризовий менеджмент у державному управлінні. Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (Харків, 22-23 лютого 2017 р.). Х.: НУ ЦЗУ, 2017. С. 197.
4. Чуб І.А., Михайловська Ю.В., Новожилова М.В. Формалізація задачі ресурсного забезпечення ліквідації техногенної надзвичайної ситуації. Збірник наукових праць "Проблеми надзвичайних ситуацій". 2017. Вип. 25. С. 154-158.
5. Попов В.М., Чуб І.А., Гудак Р.В. Оцінка ефективності розподілу ресурсного забезпечення ліквідації надзвичайної ситуації. Збірник наукових праць "Проблеми надзвичайних ситуацій". 2017. Вип. 26. С. 108-112.
6. Крикавський Євген. Логістичне управління. Підручник. — Львів: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2005. — 684 с.
7. Крикавський Є. Логістика. Основи теорії: Підручник — 2-е вид., доп. і переробл. — / Є. Крикавський. — Львів : НУ «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід», 2006. — 456 с.
8. Крикавський Є. Логістика. Основи теорії: Підручник / Є. Крикавський. — Львів : НУ «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід», 2004. — 416 с.
9. Чухрай Н.І. Логістичне обслуговування: Підручник / Н.І. Чухрай — Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2006 — 284 с.
10. Якубовський О.П. Управління ризиками та кризами / Якубовський О.П., Пахомова Т.І., Драгомирецька Н.М // (опорний конспект дистанційного курсу навчальної дисципліни): Навчальний посібник. — К.: Центр дистанційного навчання НАДУ при Президентові України, 2005. — 68 с.
11. Чухрай Н. Логістичне обслуговування: Підручник. / Н. Чухрай. — Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2006. — 292 с.

12. Гаджинский А.М. Логистика. / А.М. Гаджинский. – М.: Маркетинг, 2000. – 375 с.
13. Крикавський Є.В. Логістика. Основи теорії. / Є.В. Крикавський. – Л.: Національний університет «Львівська політехніка», Інтелект-Захід, 2004. – 416 с.
14. Белай С.В. Розроблення комплексного державного механізму протидії кризовим ситуаціям за масовою участю населення. Держава та регіони: науково-виробничий журнал. Серія: Державне управління. Запоріжжя: Класич. приват. ун_т. 2013. № 3 (43). С. 57-61.
15. Сумець О.М. Логістика кризових ситуацій. Конспект лекцій. Освітньо-професійна програма «Логістика», першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальність 073 Менеджмент. КЛК ХНУВС. 2020.

Додаткова:

16. Карпенко Г. П. Логістичні термінологічні студії в Україні / Г. П. Карпенко // Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка. – 2013. – № 14. – С. 191–196.
17. Яковлев А. І. Удосконалення методичних засад управління витратами на промислових підприємствах / А. І. Яковлев // Економіка. Фінанси. Право. – 2014. – № 7. – С. 17–19.
18. Сачинська Л. В. Управління логістичними витратами підприємства / Л. В. Сачинська // Маркетинг та логістика в системі менеджменту: тези доповідей IX Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 8–10 листопада 2012 р.). – 2012. – С. 382–383.
19. Окландер М. А. Логістика / М. А. Окландер. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 346 с.
20. Рета М. В. Логістичні витрати: визначення, класифікація та облік / М. В. Рета // Бізнес Інформ. – 2012. – № 8. – С. 155–158.
21. Помірко Н. М. Класифікація логістичних витрат у формуванні системи управління ними на промисловому підприємстві / Н. М. Помірко // Вісник НУ «Львівська політехніка». – 2010. – № 669. – С. 99–107.
22. Крикавський Є. Логістика та управління ланцюгами поставок: Навч. посібник / Є.Крикавський, О.Похильченко, М. Фертч. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. –844 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

23. Публічний звіт Голови ДСНС про результати діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій у 2016 році. URL: <https://www.dsns.gov.ua/files/2017/2/22/2016.pdf>
24. Публічний звіт Голови ДСНС про результати діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій у 2017 році. URL:

[https://www.dsns.gov.ua/files/2018/1/26/Zvit%202017\(%D0%9A%D0%9C%D0%A3\).pdf](https://www.dsns.gov.ua/files/2018/1/26/Zvit%202017(%D0%9A%D0%9C%D0%A3).pdf)

25. Публічний звіт Голови ДСНС про результати діяльності Державної служби України з надзвичайних ситуацій у 2018 році. URL: <https://www.dsns.gov.ua/files/2019/1/18/321.pdf>

26. Дегтяр А.О., Белай С.В. Дослідження державних механізмів протидії кризовим явищам соціально-економічного характеру в Україні: методологічний аспект. Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування: електронне фахове видання, 2015. № 1. URL: http://el_zbirn_du.at.ua/2015_1/20.pdf

27. Белай С.В. Концепція стратегії соціально-економічної безпеки регіонів України. Державне будівництво. Х.: ХарПІ НАДУ. 2012. № 2. URL: [www/kbuara.kharkov.ua](http://www.kbuara.kharkov.ua)

28. http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/56.pdf.

29. Логістика кризових ситуацій. <http://edu.lp.edu.ua/moduli/lohistyka-kryzovykh-sytuatsii>.

30. Логістичний менеджмент в кризових ситуаціях. <http://vlp.com.ua/node/15595>

Текст лекції

1. Фактори, що провокують кризові ситуації та значущість логістики для їх ліквідації

Широка (повна) ідентифікація загроз національної безпеки, яка наступила на переломі XX і XXI віку, крім «традиційних» мілітарних загроз вирізняє також загрози з немілітарним характером. До цих других зараховуються перш за все загрози, що викликають **кризові ситуації**. Ці ситуації можуть бути викликані чисельною кількістю факторів, а саме:

- натуральною катастрофою,
- технічною аварією,
- злочинністю з різним ступенем організованості,
- терористичним випадком,
- розповсюдженням масових засобів (зброя) враження, зокрема через чорний ринок,
- наркоманією,
- голодом,
- біженцями,
- націоналізмом,
- надмірними культурними і релігійними відмінностями,
- диспропорціями в цивілізаційному і суспільному розвитку і т.п.

Не маючи будь-якої достовірної інформації щодо місця, часу, масштабу таких загроз стає актуальним володіння певним потенціалом щодо відповідного реагування зі сторони логістики, оскільки саме вона повинна задовольнити потребу у технічних, технологічних, інформаційних, фінансових, кадрових та інших засобах у необхідній кількості в необхідному місці та необхідний час.

Отже, вона повинна володіти достатнім потенціалом, щоб відповідним чином реагувати на всіх стадіях кризового управління і уникнення (запобігання), приготування, реагування, усунення (ліквідація) наслідків.

2. Тлумачення поняття «логістика кризових ситуацій»

У класичному розумінні *логістика кризових ситуацій* має сприйматися як наукова сфера, яка поставляє теоретичні рішення, сприятливі для формування, керування і контролювання заготівельних і послугових процесів, що реалізуються в логістичних ланцюгах, організовуваних на користь постраждалого населення в кризових ситуаціях.

В особливому розумінні *логістика кризових ситуацій* цілеспрямована на:

- всіх постраждалих,
- рятування життя і здоров'я поранених і хворих,
- заспокоєння елементарних логістичних потреб постраждалого населення,
- забезпечення матеріальних поставок, а також логістичних послуг і медичних послуг до всіх постраждалих осіб,
- мінімізацію часу реалізації логістичних завдань.

Виконання таких особливих цілей вимагає формування відповідного логістичного потенціалу, здатного надати необхідну кількість матеріальних ресурсів та послуг у найкоротший час, що співзвучно із функціонуванням військової логістики, як у період миру, так і під час воєнних дій.

Основна мета функціонування *логістики кризових ситуацій*, полягає в забезпеченні умов життєдіяльності для всіх постраждалих внаслідок загроз, що виникли, та надання їм всієї необхідної допомоги у потрібних обсягах та своєчасно.

3. Логістичний потенціал як основний фактор вирішення кризових ситуацій

«Погашення» кризових ситуацій або ліквідація надзвичайних ситуацій являє собою узагальнену модель дій, необхідних для нормалізації ситуації шляхом координації та розподілу ресурсів. На вибір тієї чи іншої моделі дій впливає логістичний потенціал регіону, країни, а саме:

- конфігурація та потужність логістичної мережі;
- організаційна структура логістичного управління;
- технологія координації логістичних процесів;
- якість логістичного сервісу;
- система управління запасами та перевезеннями;
- логістична інформаційна система.

Таким чином, під *логістичним потенціалом* регіону (країни) в аспекті логістики кризових ситуацій мається на увазі динамічно збалансована система

ресурсів та компетенцій, ефективність використання яких визначає можливість регіону (країни) в ліквідації кризових ситуацій і для забезпечення його дальшого розвитку.

Під час формування логістичного потенціалу регіону (країни) важливо чітко визначити його складові елементи. При цьому на даний момент виокремлюють дві ресурсні позиції. *Перша* розглядає потенціал як сукупність ресурсів без урахування їх взаємозв'язків та участі у процесі виробництва. Особливість *другої* ресурсної позиції полягає у трактуванні потенціалу як сукупності ресурсів, здатних виробляти певну кількість матеріальних благ.

Структура логістичного потенціалу у себе включає:

- 1) матеріальну складову;
- 2) послугову складову.

Матеріальна складова логістичного потенціалу, використовуваного в кризових ситуаціях, включає:

- ресурси забезпечення, що передбачені до забезпечення постраждалого населення, і які сформовані у фазі запобігання і фазі підготовки,
- ресурси забезпечення, що замовлені (законтрактовані) у визначених постачальників,
- ресурси забезпечення, що походять із державних резервів матеріалів,
- ресурси забезпечення, що здобуті (закуплені) з місцевих запасів,
- ресурси, що походять з речових поставок у процесі гуманітарної допомоги й інші.

Послугова складова логістичного потенціалу, використовувана в кризових ситуаціях включає:

- сили і ресурси суб'єктів, що надають логістичні послуги і медичні послуги на користь постраждалого населення,
- послуги, що мають на меті:
  - 1) відтворення (відбудову) знищеної інфраструктури (особливо об'єктів критичної інфраструктури) і середовища,
  - 2) рятування майна постраждалих осіб, а також пам'ятників культури.

Логістичні послуги діляться на:

- 1) спеціалізовані,
- 2) господарсько-побутові.

Основними **спеціалізованими послугами** є:

- транспортні (підвезення і евакуація) послуги,
- ремонтні послуги,
- перевантажувальні послуги і т.п.

Господарсько-побутовими послугами натомість є перш за все:

- забезпечення проживання евакуйованим особам;
- підготовка і доставка харчування, в т.ч. питної води;
- доставка енергії (електричної і теплової);
- мийні послуги і пральні послуги;
- торгові послуги;
- забезпечення засобами особистої гігієни і т.п.

Своєю чергою, **медичні послуги** це медична допомога, що охоплює лікувально-евакуаційні, санітарно-гігієнічні та протиепідемічні заходи. Передусім, завдяки **послужовому потенціалу** реалізуються поставки для постраждалого населення в кризових ситуаціях, які охоплюють забезпечення:

- питною водою,
- продовольством,
- товарами загального вжитку (одяг, засоби особистої гігієни, постіль, устаткування домашнього господарства, засоби чистоти, замінні джерела світла),
- носіями енергії (опалення, рідкі палива, газ, електроенергія, тепло) і т.п.

Приклади добових норм забезпечення, які можуть бути застосовувані в кризових ситуаціях, наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Приклади добових норм забезпечення, які можуть бути застосовувані в кризових ситуаціях

№ п/п	Ресурси забезпечення	Один. вим.	Пересічне замовлення	Допустиме мінімальне забезпечення	Зауваження
1	Вода для пиття	літр	3,0	0,5-1,5	Мінімальні норми забезпечення застосовуються упродовж перших днів кризової ситуації (зазвичай не довше ніж 3 дні).
2	Продовольство	ккал	2500,0-3000,0	500,0-900,0	

У кризових ситуаціях реалізовується також **соціальна допомога**, яка скерована перш за все до постраждалих осіб, які втратили своє майно і знаходяться в особливо скрутному становищі. Зазвичай це є виплати грошової допомоги а також дари в так званій "натурі" (одяг, товари загального вжитку,

продовольчі пакети).